

2022_Anul AGÂRBICEANU (XLIII): popa își bate joc de oamenii necăjiți?

- Ce înțelegeți sub poporanism în literatură?

- Fefelega capodoperă a prozei! - baza poporanismului politic

Ce înțelegeți sub poporanism în literatură?

Erau vremuri când subiectele literare se scoteau aproape exclusiv din viața regilor, a preoțimii, a înaltei aristocrații!

a aduna fiecare neam toate elementele sale într'o singură mare familie ...!

este respins, apreciindu-se că se discreditase în ochii „unor poporeni” din Bucium-Șasa!

„F e f e l e a g a” capodoperă a prozei românești!

popa își bate joc de oamenii necăjiți?

baza poporanismului politic?

pe urmele lui Ion Agârbiceanu

Anul Agârbiceanu
Anul tinerilor oțelii!

Fefelega în germană

șagunism - tribunism

Filmul „Nunta de piatră” regia: Mircea Veroin

În cap. „Tentația romanului” (din Monografia „Ion Agârbiceanu”) autorul istoricul literar Mircea Zăciu prezintă situația din parohia satului Bucium: «Este perioada de agitații și proteste legate de proiectul legii Apponyi, care lovea în existența școlilor românești din Transilvania, în cadrul unui vast plan de deznaționalizare. Partidul Național, cu care Agârbiceanu avea legături din perioada studenției budapestane, prin Societatea „Petru Maior” trecu la o campanie de presă. Ilie Dăianu, de la Cluj, angaja și el acțiuni concertate, pe linie ecleziastică (școlile românești fiind confesionale). La 8 aprilie 1907, el difuză „Protestul sinodului protopopesc din Cluj” împotriva noii legi școlare propuse de contele Apponyi. În mai Agârbiceanu ia parte la sinodul „tractului” Roșiei - Montane, ținut în parohia Feneșului, raliindu-se protestului general. În „protocolul” ședinței a treia a sinodului, care lua în dezbateră „Protestul” clujean redactat de Dăianu, se discută un „proiect de rezoluțiune” în comisia de redactare a căruia figurează Alex. Papiu, Ioan Agârbiceanu, Ioan Simu, Marian Sas și Patriciu Palade (învățător în Cîmpeni). În același an îndeplinea funcția de „cassar” al protopopiatului Roșiei-Montane. În 1908, Agârbiceanu se decise să părăsească Apusenii, „suplicând” pentru o nouă parohie. La 30 septembrie, el concurează pentru Iernut, parohie și oficiul protopopesc».

În „Biobibliografia Ion Agârbiceanu”, acad. D. Vatamaniuc (1974) menționează câteva evenimente în anii 1907-1910. Reproducem selectiv: «1907 ian. 6. Se naște la Bucium-Șasa,

Ion Gheorghe, primul său copil. (...); **1908. Ian. 31.** Moare Nicolae Agârbiceanu, fratele povestitorului, student la medicină în Graz. Avea și el preocupări literare și, la Blaj, ca elev, redactează „Furnica”, revista clasei sale, și publică în „Unirea” mai multe povestiri. În „Căsuța din hotar” (Unirea, nr.1, 5 ian. 1907) descrie casa bunicilor dinspre mamă, Agârbiceanu îi închină „**Ceasuri de dimineață**”, evocare cu caracter autobiografic; **mart.13.** Se naște la Bucium-Șasa, Nicolae, al doilea copil al lui Agârbiceanu; **aug.** Publică, în „Viața românească”, povestirea „**Fefelega**” **capodoperă a prozei românești.** Este reprodusă în publicațiile transilvănene, fiind cunoscută, îndată după apariție, și în Bucium-Șasa. „Schița, care e amintită mai mult din scrisul meu, deși mai am cel puțin 6-7 care pot fi amintite alături de ea, vorbesc de „Fefelega”, **mi-a pricinuit neplăceri.** Publicată în „Viața românească” de la Iași, reprodusă în „Libertatea”, foaie poporală din Orăștie, ea ajunge cunoscută în sat, în Bucium-Șasa, unde eram preot, și femeia, poreclită așa ... se supără. După ce i-a auzit cuprinsul, a declarat că „**popa își bate joc de oamenii necăjiți**”. (Sofia David, prototipul eroinei din „Fefelega”, trăiește pînă în 1953; **sept. 23.** Prezintă actele pentru ocuparea, prin concurs, a parohiei din Ernut; este respins, apreciindu-se că **se discreditase în ochii „unor poporeni” din Bucium-Șasa.** (...); **1909 ian. 7:** Începe colaborarea la „Lupta” din Budapesta, cu povestirea „Miluc”; **apr. 1.** Trimite „Neamului românesc literar”, de sub conducerea lui N. Iorga, povestirea „**Vîlva băilor**”, în care descrie aspecte dramatice din viața minerilor din Munții Apuseni. Redacția publică povestirea cu o notă în care explică cuvintele cu circulație regională; **vara.** Tipărește la Vălenii de Munte, În „Clasa cultă”, al doilea volum de povestiri. Povestirea care deschide și dă titlul volumului descrie, în genul lui Slavici și al altor scriitori transilvăneni, viața intelectualilor sub stăpînirea austro-ungară; **sept. 1.** Ține la Abrud – informează „**Luceafărul**” - o conferință despre Eminescu în care prezintă „literatura postumă” a poetului. (...) **1910 ian. 29.** Figurează pe frontispiciul revistei „**Sămănătorul**”; cooptarea sa printre colaboratorii permanenți este anunțată cititorilor ca un eveniment literar; **febr.14.** Colaborează la „**Falanga. Literatură și artistică**”, de sub conducerea lui Cincinat Pavelescu și E. Lovinescu. Trimite povestirea „**Gura satului**” în care tratează o temă întîlnită și în opera lui Slavici; **mart. 16.** Publică, în „**Luceafărul**” răspunsul la ancheta revistei în legătură cu poporanismul. Acordă termenului o accepțiune foarte largă și consideră **poporaniști pe toți scriitorii care arată simpatie față de popor, îndeosebi față de țărănime**». Pentru toți cei interesați de acest curent ideologic, reproducem articolul apărut în „**Revista pentru literatură și artă Luceafărul**”, nr. 6, Sibiu, 16 Martie 1910: «Domnule redactor, La întrebările puse de d-voastră în scrisoarea din Septemvrie 1909, îmi iau voia a-mi spune părerile în următoarele: **1.Ce înțelegeți sub poporanism în literatură? Dezvoltarea socială a omenimei cred că merge mână'n mână cu dezvoltarea literaturii.** Nu în înțelesul acela, că un cap de operă literar s’ar putea naște numai în sânul unei societăți, în privința socială desăvârșită. Avem cap de opere din timpuri când sclăvia era în floare, când deci desăvârșirea societății omenești lăsa foarte mult de dorit. Înțeleg această dezvoltare - mână'n mână - a literaturii și a societății - în ce privește conținutul. **Erau vremuri când subiectele literare se scoteau aproape exclusiv din viața regilor, a preoțimii, a înaltei aristocrații. Și dacă vom cerceta istoria** vom vedea, că’n epocile acelea de fapt singure acestea elemente se considerau ca formând societatea omenească. Îndată ce s’a dezvoltat - în apus mai ales - clasa de mijloc, burghezimea, și a silit clasele de sus **să rupă cercul de aur al izolării lor**, și societatea omenească s’a îmbogățit în conținut, prin acest element nou, vedem că în același interval de timp s’a lărgit și sfera literaturii.

Au început să fie tractate o mulțime de subiecte din viața burghezimei. Cu alte cuvinte: **cu cât se frâng mai multe boierii cari despart pe om de om**, cu cât se înaintează mai tare către ținta finală: adunarea tuturor oamenilor într'o mare familie omenească, cu atâta subiectele literaturii sunt mai variate, mai multe, mai bogate, mai neobișnuite. Țăranii la toate popoarele sunt elementul cel mai numărös, cel mai puternic. Clasa aceasta care cuprinde și îmbrățișează întreg pământul unei țări – luând afară orașele – a rămas însă până în timpurile noastre așa-zicând afară din societatea omenească. Ei s'au îmbulzit până acum să intre, și foarte puțini i-au chemat să vie. Nu știi într'adevăr dacă a făcut asupra cuiva o uriașe impresie constatarea următoare: Vii dintr'un centru, dintr'o capitală bunăoară, unde pulsează mai tare viața socială modernă. Ochii ți-s obosiți de câte-ai văzut, și mintea ta se frământă grozav de câte ai auzit și ai cetit. **Vii cu impresia că are să vie sfârșitul lumii**, ori cel puțin o mare, o radicală schimbare în țara ta, căci în cameră se agită lucruri mari etc. **Ieși din capitală ajungi pe câmp, ajungi la țară**. Aici e lumina soarelui orbitoare, aici se întind câmpiile nesfârșite, aici, grozav de liniștiți, țăranii muncesc din greu.

Și oriunde vei merge pe întreg cuprinsul țării tale, vei afla tot astfel, un întreg popor, o întreagă lume, care habar n'are de ce-i în capul tău și de ce se petrece în capitala țării. Întâiu te miri, apoi cu cât cutreieri mai multă lume, și se pare că tot ce-ai auzit și ai gândit în capitală a fost un vis, că nu poate să fie aceea cristalizarea și esența vieții unui popor. E viața câtorva sute de mii, dar nu a milioanei cari constituie un popor. O viață socială normală, firească, o viață socială a unui popor - care să se apropie de desăvârșite, va fi numai atunci, când aceea viață va fi țesută din bătăile tuturor inimilor unui neam. **Tendința aceasta de ași aduna fiecare neam toate elementele sale într'o singură mare familie**, în care toți membri să fie într'o formă de iubiți și de îndreptățiți, în care toți membri să muncească pentru aceeaș țință, însuflețiți de aceeaș credință și folosindu-de aceleași drepturi, e o tendință a timpurilor noastre. Mai ales tendința de a atrage în această familie mare elementul cel mai puternic, cel mai numărös poporul, - e o lozincă a timpurilor celor mai noue. Și această tendință, întru care țintește să se realizeze prin legislatură - cred că formează **baza poporanismului politic**».

(va urma)

Marius HALMAGHI

Sursa online:

<https://www.tribuna.ro/stiri/cultura/2022-anul-agarbiceanu-xliii-popa-isi-bate-joc-de-oamenii-necajiti-ce-intelegeti-sub-poporanism-in-literatura-fefelega-capodopera-a-prozei-baza-poporanismului-politic-166861.html>

În: *Tribuna*, 24 octombrie 2022